

IN DE VOORTUIN

VAN DE

CONGREGATIE DER FRATERS VAN
ONZE LIEVE VROUW MOEDER VAN
BARMHARTIGHEID TE TILBURG

EEUWKRONIEK DER KWEEKSCHOOL

SINT STANISLAUS

1850 TILBURG—GOIRLE 1950

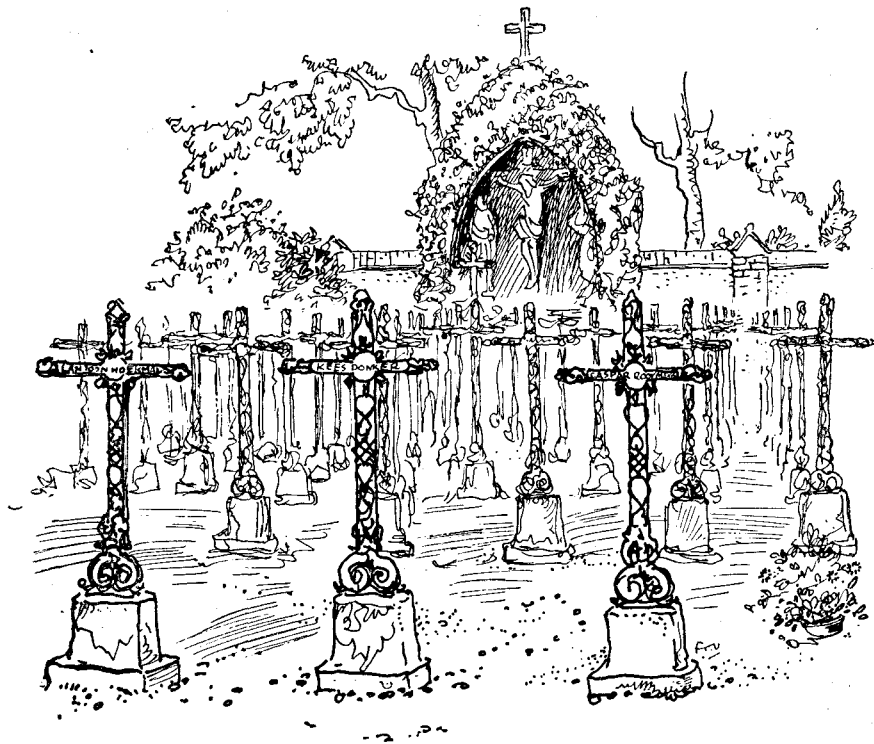
UITGAVE

DRUKKERIJ R.K. JONGENSWEESHUIS — TILBURG

1950

*A*AN HEN
DIE VIELEN OP WEG
NAAR
DE GRAALBURCHT

**Chrétiens, pour nos tombes aimées,
mêlons aux gerbes embaumées
un espoir qui soit immortel.
Demain nos fleurs seront poussière.
Seul le parfum d'une prière
dure éternellement au ciel.**

François Coppée.

HOE menigmaal stond ook het altaar van onze school in rouw, omdat de Dood, die donkere Boodschapper Gods, in de rijen van onze jeugd zijn werk volbracht.

In het Gedenkboek bij het 75-jarig bestaan van onze kweekschool worden „die bloemen in de knop gebroken” vol piëteit herdacht. Maar ook nadien koos God in onze tuin zijn kleine ruiker van zuivere geur. Twee jongens en zeven frater-studenten gingen ons voor naar de hemel. Opvallend is het grote aantal van de laatste groep. Zij hadden het voorrecht in het kleed van de Moeder van Barmhartigheid voor de rechterstoel van God te staan. Dichter gekomen bij hun ideaal, voelden zij het offer zwaarder. Laat ons uit sympathie voor onze jong gestorven broers, wier namen wij hieronder laten volgen, die bittere strijd realiseren. Daartoe stelt een hunner ons in de gelegenheid. Zowel van zijn intense vreugde in de heerlijkheden die het leven hem bood, als van het tragische leed, toen het onverbiddelijke lot hem stuk voor stuk alles ontnam, bezitten wij nog zijn dichtertelijke notities. Hem volgend op zijn zonnig en daarna doornige levenspad, zullen wij ons verbeelden in het gezelschap te zijn van al zijn makkers in de dood, want had niet elk van hen een eender gevecht te leveren tegen de vijand die het al verwint?

Het roerende verhaal, dat deze ene frater-student van zichzelf doet, moge bij dit eeuwgetij ons hart bereiden tot een gebed voor allen, wier namen hier staan opgetekend:

Fr. Armandus Daniëls, geboren te Reusel

ingetreden 8-9-27
gestorven 9-10-31

Fr. Aquino Wetemans, geboren te Vught

ingekleed 8-9-29
gestorven 13-9-30

OP DE PLANKEN I. Tweemaal in het jaar staat het toneel in het brandpunt van de belangstelling: op de feestdag van de Schutsheilige, Sint Stanislaus, en op de patroondag van frater Directeur. De meeste spelers treden dan voor het eerst achter het voetlicht. De betovering van de costuums, het decor en de belichting neemt hen op in een andere wereld; hun levendige fantasie maakt hen tot andere wezens en in dat anders-zijn beleven zij hun schoon romantisch genot. Het zijn uren die zij heel hun leven in hun herinnering bewaren. Het kunnen ook uren zijn van een bijzondere geestelijke groei, omdat zij er misschien voor het eerst zich inleven in de innerlijke spanningen die tot tragische conflicten in het menschenleven leiden.

Fr. Werenfridus Schouten, geboren te Bovenkarspel	ingekleed 8-9-35 gestorven 26-4-38
Fr. Henricio Rossieau, geboren te Tilburg	ingekleed 8-9-36 gestorven 14-7-40
Fr. Constantinus Schoenmakers, geboren te Diesen	ingekleed 8-9-36 gestorven 10-6-39
Fr. Wilbrand Klerckx, geboren te Tilburg	ingekleed 29-8-39 gestorven 30-5-41
Fr. Odilo Evers, geboren te Tilburg	ingekleed 29-8-39 gestorven 16-12-44
Caspar Roymans, geboren te Eindhoven	11-2-20 gestorven 25-2-36
Kees Donker, geboren te Zwolle	24-5-30 gestorven 5-2-45

CONSIDERATE LILIA.

*Krijgstrofeeën worden flarden,
doch de lelies bloeien voort.*

A. van Duinkerken.

OP 14 Juli 1940 stierf in het Moederhuis fr. Henricio Rossieau. Hij was 20 jaar oud, toen hij, uitgeput door een langdurige nierziekte bezweek. Hij had zijn lijden niet voorbeeldiger gedragen dan de meeste andere fraters en jongens die van onze ziekenzaal opgingen naar de hemel. Er is geen reden om hem hier af te beelden met een aureool om zijn hoofd. Hij hoorde geenszins tot de uitzonderlijken

OP DE PLANKEN II. Met een enkele opvoering is dat toneelfeest niet ten einde. Gewoonlijk speelt ook de ene kweekschool voor de andere. Dan krijgen de fraters van de naburige huizen gelegenheid om naar het spel van de jeugdige acteurs te komen kijken. Soms spelen de kwekelingen zelfs voor de hoogste klassen van de Tilburgse scholen. Maar dan is er nog die heerlijke avond, dat zij voor hun ouders en familieleden kunnen optreden. Dan vliegt de prestatie naar de top van hun kunnen. Het élan stijgt bijna tot een roes. En hoe is het gesteld met de trots van de ouders, die hun jongen daar voor het eerst in het openbaar zien optreden? Veel mensenkennis is er niet voor nodig om van de gezichten af te lezen, dat zo'n avond voor beiden een intense belevenis is.

en rijk begenadigden, die om het visioen van een hemels paradijs geen oog meer hebben voor het paradijs, dat deze aarde op sommige momenten en plaatsen nog is. Het tegendeel is misschien dichter bij de waarheid, zoals we nog zullen zien.

Van een „histoire d'une âme" in de zin, zoals die uitdrukking werd gebruikt voor het levensbericht van een Theresia van Lisieux of een Gemma Galgani, is hier dus geen sprake. In de bloementuin van God was hij geen uitzonderlijke roos, zoals de jeugdige carmelites, die op ongeveer dezelfde leeftijd stierf, noch een opvallende edelsteen op het bruidskleed van de Kerk, zoals die Gemma van Lucca, die aan eenzelfde ziekte bezweek als fr. Henricio.

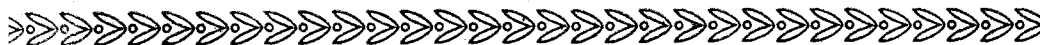
Dat neemt echter niet weg, dat wij ook op zuiver ascetisch standpunt trots kunnen zijn op deze jong gestorven frater-kwekeling, want zeker was hij een van de menigvuldigen, die de duistere aarde voor Gods oog omscheppen in een sterrenhemel.

Maar dit feit alleen, zou ons na zijn dood wel hebben getroost, maar nooit tot schrijven hebben aangezet. Want tot hen, die een beeltenis verdienen in de galerij van onze blijvende verering, hoorde Henricio niet.

Men kan hem evenmin rekenen tot de verdienstelijke mannen. Het zou te dwaas zijn om over deze mogelijkheid te spreken. Wat zou hij hebben kunnen presteren? Meer nog een jongen was hij dan een jongeman, en een jongen met een hart van een kind. De wisselende stemmingen, die een 15 à 16 jarige tot zo'n onevenwichtig wezen kunnen maken, waaraan alle mannelijkheid vreemd is, hadden hem nog niet verlaten. Een van zijn klasgenoten schrijft: „Hij had dagen dat hij erg opgewekt was, dan weer dagen van zichtbare neerslachtigheid. Dan gebeurde het dikwijls, dat hij stil zat te peinzen en naar buiten te staren. Die wisseling van stemming had soms zelfs op één dag plaats."

Nee, Henricio had de krachten van zijn ziel nog niet genoeg in bedwang voor een mannelijke prestatie, welke dan ook. Overigens werd er van hem nog geen andere prestatie verwacht, dan zich op

een zo degelijk mogelijke wijze voor te bereiden op het eind-examen van de kweekschool. En het zou zelfs de vraag zijn, of hij zich in dit opzicht gedurende al de studiejaren op een verdienstelijke wijze heeft onderscheiden. Indien ik bij een of andere instantie de rol van advocaat van de duivel zou moeten vervullen, dan zou ik niet nalaten te wijzen op het feit, dat hij dikwijls met een of meer dichtbundels of bloemlezingen onder de arm, de lesklas binnenkwam, waar hem geheel andere zaken dienden bezig te houden dan de poëzie. Ik zou bovendien verplicht zijn te wijzen op de niet sporadische gevallen, dat hij die tijden voor luisteren bestemd, besteedde om flarden van gedichtjes neer te krabbelen in een handschrift, dat niet alleen alle sierlijkheid, maar ook elk blijk van orde en beheersing miste. Voorts zou ik als een aanklacht zijn weinig mannelijke verontschuldiging voor dergelijke feilen moeten citeren: „Och ja, ik kan er nu eenmaal niet afblijven!” En ik geloof zeker, dat ik mijn pleidooi à charge, bij een nader onderzoek, met nog meerdere van dergelijke aanklachten kon verzwaren. Al zult u met mij moeten erkennen, dat het ook in dat geval, nog niet tot een noodlottig betoog zou worden. Studenten hebben nu eenmaal hun onofficiële rechten, en veel leraren zijn als de maan: ze verwekken overstromingen. En te meer zou er van een fataal betoog geen sprake zijn, als men daar tegenover stelde de verbeterde wilskracht, waarmee Henricio, ondanks zijn lichamelijke uitputting tengevolge van zijn ziekte, doorzette om op het eind van het „blokkersjaar” aan het examen te kunnen deelnemen.

Het was in de laatste maanden van zijn leven. Door zijn nierziekte was zijn gezicht uitermate verzwakt. Hij kon bijna niet meer lezen. Op sommige tijden kon hij een gedrukte tekst niet meer ontcijferen. Dan dwaalde hij als een geslagene rond. Hij wist, dat zijn verergerende kwaal hem dit aandeed, en dat het een van haar laatste grimmige slagen was. Op een van die dagen was het, dat hij tot me zei: „En toch, die akte moet ik halen, al kost het me de dood!” Het was werkelijk een imposant gevecht tussen die jonge onstuimige kerel en dat slangenmonster van zijn ziekte, dat hem steeds feller omknelde.

Hij heeft nog aan het examen deelgenomen. Maar halverwege

moest hij het opgeven, ondanks de hulp van de directeur, die hem bijstond de teksten van zijn opgaven te ontraadselen. Hij ging naar bed om te sterven. Nog bewaar ik zijn examendictee. Tien regels handschrift staan op het grote papier. Tien regels dwars door de lineatuur lopend; de laatste zakt meer dan een regel-afstand omlaag. Hij schreef in den blinde; je ziet het aan de wilde richting van de letters. Het was inderdaad een worsteling, een dwaze, een kinderlijk dwaze worsteling . . . Tien regels van hulpeloze, wankelende letters. Met een gevoel van medelijden en bewondering laat je je ogen er over heengaan. De vierde zin breekt af na het eerste woord. Je blijft onwillekeurig staren op dat woord, want het treft je met een schok, dat er staat „halsstarrig”. Hoe kan een toeval zijn vol diepe zin. Het is het laatste woord, dat deze onstuimige jongen heeft geschreven.

Verdiensten? Prestaties?

Och, er is zoveel edele en schone strijd in ieder mensenleven. Onder het oppervlak van onze dagelijkse gedragingen spelen zich zoveel tournooien af, die een roem zouden zijn voor ons blazozen, indien ze niet zo algemeen menselijke waren.

Nee, een prestatie willen we dit niet noemen. En toen we boven spraken van de verdienstelijke mannen in ons congregationeel verleden, bedoelden we niet die vechters om de burcht van de ziel, zelfs niet die hardnekkige strijders om de burcht van het ideaal, belegerd door de onverwinnelijke macht van de dood.

Niet, omdat Henricio die strijd zo prachtig manhaftig heeft gestreden, met de halsstarrige hoop op overwinning, die bijna op zelfverblindung leek, hebben we gemeend over hem te mogen spreken, want daarin verschilt hij niet van veel andere jonge mensen, die wij op dit eeuwgetij herdenken, jongens die op hun tocht naar de Graalburcht al te vroeg de dood ontmoetten. Maar wat deze jonge Graalridder onderscheidde was dit: dat hij de reflexen van die strijd heeft vastgelegd in verzen. Al zijn jonge lotgenoten, wier namen wij vol piëteit hierboven noemden, hadden met uit-

bundige liefde het leven lief. De dromen van hun kinderjaren waren telkens weer verkenningsvluchten over het lokkende land, dat ze eens zouden veroveren. Maar vóór de dag kwam, dat ze de wapens zouden opnemen, riep God hen terug naar Huis. De namen van hen, die dit allergrootste offer moesten brengen zijn ons een gouden herinnering; wat evenwel geen enkele andere heeft gedaan, hebben we aan Henricio te danken: hij heeft ons een dichtertlijke erfenis nagelaten van hun vreugden in het leven en hun bitter leed.

Zijn vreugden. Het is begrijpelijk, dat een jongen, die al geleerd heeft zich in het materiële genot te beperken, met zoveel te meer uitbundigheid zich kan overgeven aan de vreugde die de geest ervaart, wanneer het schone en het edele zich aan hem openbaart. Het ongerepte landschap van het vertrouwd heem is een van de eerste dingen die de schoonheidsontroering in hem wekt. Reeds als schooljongen overigens werd hij aangetrokken tot de brabantse hei en de brabantse beemden. Als student hoort hij de jonge brabantse dichters, Paul Vlemminx, Luc van Hoek en Frank Valkenier zingen van zijn dierbaar gewest. De laatste vooral bewondert hij, de balladendichter en de geleerde woordvoerder van Brabantia Nostra. Henricio, met de aanleg die hij had, was juist in de jaren om met die mensen te dwepen. Ze betekenden ook werkelijk iets voor hem. De ijle zwevende herfstdraden van zijn jeugdlyriek zochten naar aanhechtingspunten in de realiteit. Er bestaat geen poëzie, die dergelijke contacten op den duur kan missen. Het was de beweging van Brabantia Nostra die hem die verschaftte. Hij las alles wat hij er van in handen kreeg. En het was voor hen dat hij dichtte:

Die werkers voor Brabant, die voelen de plicht
Om te zeggen, dat Brabant ook schoon is.
Die brengen 't goeie en mooie aan 't licht,
Die weten wat brabantse toon is.

Hallo, kameraden, hou je taai in de strijd
Voor je Brabant, en wijdt 't je werken!
Hallo, hou maar vol, want we winnen altijd,
Al zou je er niet gauw iets van merken.

Die twee eerste regels waren hem menens. En zover als ze dat konden, wilden Henricio en zijn gezellen die plicht in eigen kring vervullen. Er moest in het aspirantat een brabantse avond gegeven worden. Dat idee liet hem niet los, al maakte het hem zijn steeds verergerende ziekte zeer moeilijk. Hij kwam eerst met het plan bij mij aan. Ik herinner me nog, hoe ik de jongen maar lastig in zijn enthousiasme kon volgen. Ik wist maar al te wel, dat veel van zijn medestudenten allerminst op zo'n brabantse apotheose gesteld waren en zeker als die van een dichterlijke makelij was. Maar Henricio zag geen moeilijkheden. De avond moest komen. Er was in die dagen een merkwaardige wandeling. Ze had plaats op 31 Januari 1938, de geboortedag van Prinses Beatrix. De vrije middag bracht Henricio natuurlijk naar de hei, dat spreekt.

Daar zie ik weer voor me dat oeroude land,
mee zijn wondere wijdte en wildheid,
waar elke boom door God zelf schijnt geplant,
zo oud en zo schoon, zo vol mildheid.

In die omgeving werd over de brabantse avond gesproken. Hij nam in zijn verbeelding de vorm aan van een mobilisatie, van een réveil. Eén zou in het kort de brabantse geschiedenis verhalen. Hijzelf zou vertellen over de brabantse dichters, en dan zou er nog gedeclameerd worden. Dat prachtige Brabantia-enthousiasme door het brabantse land, is het niet schoon, zoals het wilde spel van een stel gezonde kornuiten schoon kan zijn. „Er stond een holle wind”, zegt een van zijn gezellen, „en men kon het Henricio aanzien, dat hij genoot”. Is onze belangstelling nog zo soepel, dat wij met een mild oog deze jonge mensen kunnen volgen op hun tocht door de dorre hei en onder de jagende Januari-wolken? Dan luister: in hun geestdrift berekenden zij, hoe machtig veel een onderwijzer kan doen voor Brabant, als je maar eens bedenkt, dat hij in 25 jaar

1000 leerlingen hun land kan leren liefhebben! En zo sprak een jonge frater die de dood al met zich mee droeg. Maar die dag zat hij vol levenslust. Hij leefde met al zijn zinnen. In een sloot vond hij een nummer van Ons Tilburg, verloren gewaaid tussen wat doornige bremtakken. Dat toevalletje werd als een ontmoeting met een vriend. Hij spreiddde het blad open op de hei en begon het te lezen, luidop. „Brabant, Brabant!” luidde de zware klop van zijn hart.

Mijn edele Brabant ik heb je zo hoog,
ik draag je zo hoog op mijn handen!
Ik draag je zo diep in mijn hart. In mijn oog
brandt de zon van je zomerse landen.

De hei waar de drie jonge monniken doorheen trokken was niet zo eenzaam, of er stond langs de weg een man te werken. Het was geen ijdele lyriek, toen Henricio zong: „Ik hou van de brabantse mensen der hei; ik hou van de brabantse boeren...” Zijn oog glansde op bij het gezicht van die ploeterende boer, zijn kleurloos lijf, zijn gebogen gestalte. Hij was niet meer te houden. Met die man moest hij praten. Hij moest hem laten voelen, al was het met woorden over het weer en het land, dat hij van hem hield als zijn brabantse broer. De goedheid van het oude land was er toen tussen de jonge en de oude man.

Over mensen als deze eenzame ploeteraar schreef Henricio bij voorkeur zijn opstellen. En liefst in het brabantse dialect. Dat was niet altijd naar de zin van de taalleraar; wij kunnen dat verklaren. Maar wat doet een jongen die in lichter laaie van geestdrift staat? Die zegt tegen zijn kameraad: „Ik heb deze keer weer een opstel gemaakt over „’ne sjoefelaar”. Ik zal er wel niet veel punten voor krijgen, maar dat kan me niks schelen!”

De Brabant-avond kwam. Niet zoals de jeugdige bewonderaars zich die hadden voorgesteld, maar er werden toch gedichten voor-

gedragen van Lucas van Hoek, Valkenier, Van Duinkerken en van Henricio zelf.

Het werd een *débaclé*. Er moeten toehoorders geweest zijn, die de boel in het riet poogden te sturen. Wie begrijpen elkander slechter als een troep heethoofdige studenten. Zijn verontwaardiging gaf hem 's anderendaags een bitter hekeldicht in, dat hij aan een van zijn gezellen op de brabantse wandeling ter hand stelde: Het eindigde aldus:

Dan kwelt mij nog dit wrang gedacht:
— bid, dat mijn hart bekeert —
dat, nu wij veilig zijn gekist,
democratie regeert.

Het is het bittere noodlot van geestdriftigen, dat de massa log en loom is en tot sarcasme bereid.

Was het op een dergelijk ogenblik, dat hij bij Onze Lieve Heer zijn troost ging zoeken in het volgend gave gedichtje, dat hij Het Gebed van de Zwerver noemt:

Leer mij berusten, Heer,
Leer mij berusten,
Leer mij berusten in mijn eenzaam zijn.
Leer mij Uw lusten weer,
leer mij Uw lusten.
Leer mij in 't eenzaam zijn gemeenzaam zijn
met U.

Het was niet lange tijd na de mislukking van bovengenoemd experiment, dat hij mij het gedicht opdroeg van De Fluitspeler:

Soms zit hij peinzend langs de weg en fluit
in duizend wijsjes zijn herinneringen,
die zuiverlijk en helder uit de mondjes springen
en door de beemden dwalen als een goud geluid.

En rondom hem wordt heiliger de dag,
de vogels vallen stil of zingen vromer;
alleen de mensen noemen hem een dromer
en gaan voorbij met een verwaande lach.

Hij weet dit wel: het is zijn groot verdriet
te fluiten voor de mensen die hem tergen.
Veel liever ging hij spelen in de bergen;
daar zijn de mensen van de wegen niet.

Men voelt het: het enthousiasme heeft zich tot gruiuzels gelopen tegen het onbegrip van de menigte. De dichter trekt zich terug in de eenzaamheid. Een gevoel van wrevel kan hij daarbij niet onderdrukken. Intussen zoekt hij het gezelschap van zijn bewonderde dichters, dat pure contact tussen de beglansde toppen van kunstenaarszielen, ver boven de dalen uit, waar de menselijke instincten voortdurend met elkaar in botsing komen. Van hen heeft hij geleerd zijn land met aandachtige ogen te bezien. En het troostte hem. Zijn gemoed was verwant aan de stilte en het getemperde licht van het landschap, dat tenenmale alle grootsheid en uitbundigheid van kleur, beweging en contrasten mist. Het zijn stille en simpele naturen, die in de canada's, de wilgen en de weien langs de Ley de lafenis voor hun gemoed kunnen vinden. (Zie: Rond de Ley, pag. 196)

Hoe begrijpelijk is het, dat de jonge dichter zich in dit vroegtijdige isolement terugtrekt. Hij voelt zich nog zo weinig weerbaar. Hij is nog een kind, en in zijn dichterlijke omzwervingen keert hij zich tot het kind. Hij maakt een sneeuwliedje voor een klein meisje, een regenliedje voor Harrike en hij bezingt het Zomerkind, dat wonderlijk fantasietje, waarin zijn liefde voor het aardse schoon en de ongereptheid der ziel samenvloeit. Hij slaat het gade, het blijde meisje met het blanke zieltje; hij hoort de schaterende stem

en de lichte lach. Hij geniet van dit blonde, dit lichte, dit wapperende levensvlammetje.

O, drink de zon en zuig de wind
en snoep van alle bloemen;
ik zal jou, zonnig zomerkind,
mijn kleine vlinder noemen.

Omhuppel in je rokje rood
de perken met de rozen,
waarin de nacht kristallen goot
en pluk van de frambozen.

En speel maar, kindje, speel en zing,
als alle kleine meisjes.
Jouw liedje wekt herinnering
aan duizend gouden wijsjes.

De vlinders dansen van jolijt,
de vogels gaan meezingen.
Jij kunt in je onnozelheid
de hele wereld dwingen.

Maar ook uit dit droomparadijsje, waar hij zich verkwikt aan de argeloosheid en de bekoring van het kind, zal hij zich moeten terugtrekken. Hij voelt er zich stilaan van vervreemden, omdat in hem zelf de jonge man de overhand krijgt op het kind; de jonge man, met al de bekommernissen, met al de druilerige stemmingen en zorglijkheden, die die leeftijd meebrengt, met al de stormen zelfs die er dan in de ziel kunnen te keer gaan, met al de berekenende en felle ambities die het hart binnensluipen, met die wil die tegen de wil van een ander op wil; de strijd, de verbetering, de grimmigheid van het wederzijds verzet. Is het wonder, dat de dichter

in hem daarom treurt? Op een avond wordt hij zich bewust van dit onvermijdelijk lot. O, die verwijdering van zijn kind-jeugd, dat prille, dat beweeglijke, dat spontane leven, dat hij zo liefhad, dat enkel maar goed en blij en dartel zijn. Hij treurde daarom.

AVONDLIEDJE

De nacht beslaat de ruiten,
de ruiten worden zwart.
Het wordt nu donker buiten
en donker is mijn hart.

De nacht heeft veel geruchten;
aan 't venster schreit de wind
met korte, wilde zuchten
en in mij schreit het kind.

Het kind in mij gaat kwijnen;
dit is zijn laatste lied.
Zal het geheel verdwijnen?
De man schreit: „God, dat niet!”

Maar voor dat het kind in hem zijn laatste lied had gezongen, belegerden hem reeds andere angsten. Geruime tijd al had hij de knagende pijn met zich gedragen van zijn zieke nieren. Nu kwam de dag, dat hij in de ziekenzaal werd opgenomen, dat hij naar het ziekenhuis werd vervoerd ter observatie. Midden in zijn studietijd werd hij uit de kring van zijn makkers gebannen. De eerste keer voor drie maanden. In die kostbare tijd lag hij werkloos, terwijl de anderen zich gereed maakten voor hun levenstaak. Zij hadden de eindstreep al in zicht, en hij . . . „Ik zal toch nergens meer voor deugen,” klaagde hij. En die klacht was het enige wat anderen merkten van wat er omging in zijn ziel. Maar daar groeide het verzet tegen zijn lot:

GEVANGEN ARENDSJONG

Nu lig ik hijgend in mijn kooi
— een jonge lamgeslagen arend —
mijn vleugels trillen. Ik wilde mooi
en trots en sterk zijn en voortvarend!

Ik sloeg mijn vleugels uit, te wijd!
Ik richtte hoog mijn kop. Ik nam
de verten voor een kleinigheid.
Te trots helaas; men sloeg mij lam.

Nu lig ik hijgend in mijn kooi
— een lamgeslagen arendsjong —
voor altijd machteloos, en toch
mijn lamme vleugels trillen nog.

Men moet deze strijd tussen een jonge gezonde geest en het steeds meer rust willende lichaam niet te gering schatten. Het verlangen om te leven en onstuimig de vleugels uit te slaan, om te werken, om te volbrengen, te beleven, alles, alles wat zo glanzend lijkt en van bont genot, al dat onweerstaanbaar lokkende van het klaswerk, van het fris-fleurig bedrijf onder de jeugd, van dat alles, waarvan men de tegenslagen en de neerslaande ontmoedigingen nog niet kent, dat verlangen kan zo sterk zijn in een vitale geest, dat het beeld van het arendsjong met zijn trillende vleugels geen zweempje van retoriek bevat.

Maar Onze Lieve Heer zond de jonge lijder twee troostengelen. Twee heiligen voerde God aan zijn ziekbed, die met een strelende hand het bevende arendsjong kalmeerden en het bereidden voor zijn laatste vlucht. Het waren Thérèse van Lisieux en Gemma Galgani. Hij las hun leven, en hij leerde van hen overgave aan de wil van God. Dan zingt hij met Thérèse mee. Hij legt haar zijn lied in de mond, maar het is zijn eigen hart, dat de woorden bidt, gelaten en offerbereid:

Gij hebt Uw grote liefde
in mijn hart gedreven,
God, als de scherpe doorn
van een roos.

Gij hebt mij lijden veel
en weinig troost gegeven,
doch, Heer, het is mij goed
als ik in U verpoos.

Het is mij alles goed
als ik in U mag blijven,
een kleine kaatsebal
in Uwe kinderhand,
een zeepbel die Gij blaast,
een boot die Gij laat drijven
op d'eindeloze zee van
lijden zonder strand.

En dan was er de heilige van Lucca, zij die eens hetzelfde lijden
aan God mocht opdragen als hijzelf, Gemma Galgani, dat Gods-
kind, wier schoonste bekoorlijkheid was de liefde tot Ons Heer
en de zuiverheid van haar ziel. In gezelschap van die engel wilde
hij zijn moeilijke dagen doorleven. In zijn dromen was hij bij haar,
waar hij ze aanspreekt met de naam „sorella mia” (mijn zusje),
die hij ontleent aan een der hoofdstukken uit het boek van Molenaar.

Ik bewonder u in stilte,
zusje, uit mijn dromenland.

De zon van je land valt in je ogen,
blauw als het water van 't Comomeer;
schoon is je lach, melancholisch bewogen,
schoon is je lijf, de monstrans van Ons Heer.

O, heilig schrijn van zuiverheid,
die uitstraalt door de broze wanden
van uw teer lijf, omvat ook mij.

Bloem van je land, gebenedijd,
wil mij geleiden aan uw hand en,
sorella mia, bid voor mij.

Op de dagen, dat de gedachte aan zijn lieve heiligen hem had getroost kon hij de lange slapeloze nacht kalm tegemoet zien. Ondanks dit duister vooruitzicht van de zwarte boordeloze zee van tijd, kon hij rustig de seringen voor zijn venster zien verdonkeren.

AVONDVREDE

De kleur van de seringen wordt nu dieper paars
en ook hun geuren gaan nu zwaarder door de avond;
het lichten van de hemel wordt nu al te schaars,
maar door de schemer drijft de vrede, lavend.

Nu vindt mijn warme hart genezing voor zijn wonden
en de verveling van de naderende nacht,
Zeer lang heb ik gezocht, maar nergens gevonden,
totdat dees schemering Gods milde vrede bracht.

Nu kan ik straks getroost gaan rusten in Zijn handen,
wanneer Zijn wijde mantel weer vol stille sterren schiet;
dan mag ik luistren naar het zwijgen van Zijn landen,
als naar een hemel-schoon, maar onverstaanbaar lied.

Bevroedde hij op zo'n doorzichtig duister uur, dat Gods boodschapper, de Dood, niet verre meer was? Ondanks alles kromp hij bij die gedachte ineen van schrik. Hoe kan het ook anders! Hij zegt het eerlijk in zijn vers:

AAN DE DOOD

Ik voel u altijd nader komen, Dood,
en altijd beter zie ik: gij draagt rozen.
Ja, gij draagt rozen wit en rozen rood
in uw handen, die niet slaan, maar kozen.

En toch blijft gij mij immer vrees aanjagen,
ondanks de hardheid die dit leven biedt.
Want uw holle ogen zijn twee grote vragen,
en 't rammelen van uw zeis een al te duister lied.

Maar tegenover zijn vrienden verried hij niet ten volle, wat hij van zijn ziekte dacht. „Ik zal toch wel geen onderwijzer kunnen worden,” zei hij dan, en misschien verwachtte hij daarop de schrepele troost van hun tegenspraak. De hoop sterft wel het laatste in de mens. En waar het ergste wordt gevreesd, kan zij zich met een zielig beetje tevreden stellen. Als de dood nu toch eens voorbijging, al was het dan ook, dat zij hem als een sukkelaar met een ongeneeslijke kwaal zou achterlaten?

In een van zijn gedichten stelt hij zich voor, dat de dood bij God verlof gaat vragen om zijn vriend uit het lijden te verlossen. Dan klinkt Gods antwoord:

Ga naar uw werk terug
en doe 't met zachte schreden.
Maar raak zijn kinderoog niet aan
en spaar zijn jonge stem.

En het leek wel of God inderdaad zo gesproken had. Hij mocht de ziekenzaal verlaten; dat was al een verheugende vooruitgang, al moest hij dan nog halve dagen naar bed. In die korte periode van respijt heeft hij een dag mogen beleven, die veel ontbering vergoedde. Het was in de winter. Zijn zus had met Kerstmis haar professie gedaan. Hij had wegens zijn ziekte de plechtigheid niet kunnen bijwonen. Maar in plaats daarvan mocht hij ze in het klooster te Udenhout gaan opzoeken. Sneeuw en zon hadden hem begeleid, twee vrienden, twee vreugden bij de allergrootste: het samenzijn van broer en zus, die beiden leefden voor Onze Lieve Heer. Ik zie hem die avond nog stralend van vreugde bij me op de kamer komen. Hij moest me even vertellen hoe hij genoten had. Daags daarna kwam dit gedicht:

WINTERDAG IN UDENHOUT

Neen nimmer ging de zon zo heerlijk onder
gelijk die middag. Heel het witte land
lag roerloos in dat grote wonder
tussen de zwarte bomen aan de einderrand.

En waar de zon verdween, vloeiden de rode sporen
van geel naar teer zeegroen, tot heel de wijde lucht
één feest van kleuren was, zo schoon, als was't geboren
uit een volmaakt penseel, een overrijpe vrucht.

De sneeuw werd blauw en blauwer en de zwarte bomen
verborgen zich in neev'len van de schemering.
En wij, wij staarden maar, te loor in schone dromen
van een voorbije jeugd, die al te vroeg verging.

Ik voelde uw warme hand, nog warmer dan te voren;
de lente vierde hoogtij in ons beider ziel.
O, wonderlijk bestel: de lente te behoren,
terwijl rondom de winter kil om onze leden viel.

In deze twee laatste regels schreef hij zijn eigen noodlot neer. Hij voelde maar al te wel, dat de lichte verbetering geen herstel betekende. De gedachte aan de dood bouwde een nest in zijn hoofd. En hij liet ze doen. Hij kon niet anders, na het heengaan van zijn vriend, fr. Werenfridus. Zijn eerste drie maanden in de ziekenzaal had hij doorgebracht met een jongere aspirant, die in het bed naast hem lag. Eind April was die gestorven. Henricio had alles van af een paar meter afstand meegemaakt. Hij, die wist wat hem te wachten stond. Wat moet er in dat jonge hoofd zijn omgegaan? Het was een stille dood van een stille jongen. 's Anderendaags viel de zon over een leeg bed. Enkele dagen later bloeiden voor het raam de eerste seringen. Toen treurde Henricio aldus over zijn gestorven gezelschap:

Mijn broer, ik mis jouw stille lach.
De leemte is nog gaan groeien
sinds voor je raam in witte dag
stil de seringen bloeien.

Gij hadt hun bloei zo lang verwacht:
of het nog lang zou duren . . . ?
toen God in lange lijdensnacht
je zuivere ziel kwam puren.

Nu waaien witte bloesems van de bomen af,
die vallen op jouw allersimpelst graf.

Toen hij kort daarop de ziekenzaal mocht verlaten, ging hij iedere dag bidden op het graf van zijn vriend, die hem was voorgegaan met het teken des geloofs . . .

BIJ HET GRAF

Vriend, diep gedoken in het ernstig zwijgen
van uw zeer simpel, stil verouderend graf
— de derde lente wringt de toppen uit de twijgen
sinds ik je zerk de eerste bloemen gaf —

ben ik hier weer, zoals ik iedere avond
kom, met het vallen van de duisternis;
soms met een licht gemoed, maar soms ook zwaar gehavend,
om u te vragen, wie van ons bei het eenzaamst is.

Dan wacht ik maar en voel de weemoed in me stijgen,
en kan niet zeggen, wat ik zeggen wou.
Dan spreekt gij zacht en sterk in uw bezonnen zwijgen.
Wie is er als een dode vriend zo trouw?

Nu weet ik plots het woord dat past in deze stilte:
Ik ben een mens die door de schemer dwaalt.
En gij zijt door die donkere nachtelijke stilte
tot ene nieuwe morgen heerlijk afgedaald.

Mijn einders zijn begrensd en rood van kleine vrezen;
jouw einders zijn oneindig, licht en wit.
Ik moet nog naar het graf en gij zijt reeds verrezen,
terwijl ik treurend bij uw kleine grafkruis zit.

Ik ga maar weer naar huis; de avond valt al dieper;
de nacht zal weldra daar zijn en de nacht is groot . . .
Ik ga. Tot morgen vriend, en bid voor mij Wie riep er
zo plots en vreemd mijn naam? De einders zijn weer rood.

Het ging al slecht en slechter met hem. Het was het jaar voor zijn examen. Halve dagen verzuimde hij de les. En toch wilde hij niet achterblijven. Niet dat hij nog hoop had te herstellen, maar hardnekkig als een kindergril had hij het in zijn hoofd gezet, dat hij tenminste dat enige resultaat in zijn vroeg verwoeste leven zou bereiken. Of, laat ons het geen kindergril noemen, maar een uiting van een onstuimige ziel, die vechten wil tot het einde toe. De felheid van een vitale geest en de offerbereidheid van het aan God verpande hart woonden te samen in deze jonge man. In zijn bundeltje, dat hij Stramien noemt, ligt deze zonderlinge kameraadschap op een merkwaardige wijze weerspiegeld. Twee verzen volgen bijna vlak op elkaar, die een scherp contrast vormen. Nu wij Henricio zichzelf het getemde arendsjong hebben horen noemen, begrijpen we deze tegenstelling. Als No 15 gaat vooraf:

A SEASONG

Als 's morgens de zon op het water danst,
we all sing a song of the sea,
en over de glimmende masten danst,
oh, jolly young fellows are we!

Als 's middags de zon op ons koppen brandt,
we all sing a song of the sea,
dan zingen wij vrolijk uit 't hoge want,
oh, jolly young fellows are we!

Als 's avonds de zon in het water zakt,
we all sing a song of the sea,
totdat er eens eentje zijn trekzak pakt.
Oh, jolly young fellows are we!

Die speelt dan tot laat in de maneschijn,
a very fine song of the sea;
en wij, wij zingen het slotrefrein:
oh, jolly young fellows are we!

Wij zingen van vrouw en 't vaderland
a very fine song of the sea;
wij zingen van 't water, wij zingen van 't strand,
Oh, jolly young fellows are we!

Dan volgt als No 17:

LIEDEKE VAN DE DOOD

Het mag een zomeravond zijn,
als gij mijn hand zult nemen, Dood,
en wij, gij groot en ik zeer klein
te samen vrienden zullen zijn.

Ik voel reeds hoe uw mantel zweeft
boven mijn schoudren, en ik vrees
en bid: „O Dood, die immer leeft,
spaar deze duif, wier vleugel beeft,
als zij uw zwarte vlerken ziet.”

En het wàs een zomeravond. De 14de Juli stierf hij, na een laatste ziekbed van nog geen drie weken. De jonge arend was opgevlogen naar God. Hij had zijn korte vlucht hier op aarde volbracht. Hij had gestudeerd en zijn plezier beleefd aan schone dingen; hij had geleden, God bemind, en van dat alles had hij gezongen. Dat was een klein en ijl bedrijf. Er hadden zich geen imposante gebeurtenissen afgespeeld. En waar waren de grootse successen, waarvoor de mensen applaudisseren? Er waren geen ontstellende conflicten, tenzij het conflict dat zich in iedere ziel eens afspeelt: de strijd tussen leven en dood. Maar om één ding heeft dat korte leven toch zijn bijzondere glans. Over de laatste jaren verspreid liggen de glinsterende kristallen van zijn gedichten. Gedichten als sterretjes, klein en simpel, die licht in zich bergen zonder licht te verspreiden.

Ze vragen geen aandacht; ze trekken het oog niet; ze zijn simpel als het leven van de jonge frater zelf. Maar ze zijn gaaf als vruchten, omdat ze van leven zijn vervuld. Er is geen pose in, geen gekoketteer; ze hebben ook niets van het geprobeer van iemand, die het wel aardig vindt om ook eens een vers te maken. Maar ze zijn als een elektrische vonk, geboren uit spanningen. Ze zijn van de natuur; ze zijn . . . och, laten we het gewone beeld maar gebruiken: ze zijn als bloemen. En om de bijzondere aard van Henricio's natuur zijn het tere, broze bloemen, bloemen uit ons eigen land, bloemen, zoals ze drijven op onze sloten langs de lenteweien, waar ze het prille licht van de voorjaarszon opvangen: ranunkels, kleine bloemetjes, geen zeldzaamheden. We lopen er aan voorbij zonder erg, maar toch, als toevallig onze blik er op rust, zijn ze ons lief, omdat het ijle licht van het blijde jaargetijde er wit en glanzend in woont. Zo zijn de verzen van onze jong gestorven kweekschoolstudent, die hij ons in drie getypte bundeltjes naliet. Op het watervlak van onze herinnering liggen ze als een groepje witte sterren, onbeduidende dingen als ranunkels, maar om wier bezit wij God toch danken. Kunnen we nu beter sluiten, dan met het gedicht, waarin Henricio zelf deze verwantschap uitsprak?

RANUNCULA

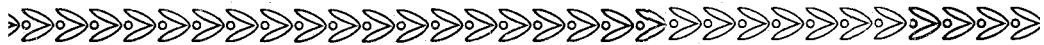
Ranuncula, gedicht
van glanzingen en van kleuren,
zacht wiegend spelend licht,
te teer haast om te beuren.
O, drijvend waterschoon,
op 't morgenkoele water
van 't mij geliefde land,
ik pluk u huivrend af
en leg u in mijn hand.

Gij zijt de zilverschone bloem,
die ik verrukt de mijne noem.

Fr. M. Victor van Nispen

*S*AN MARIA

door fr. M. Henricio Rossieau

*Maria, waterreine bron
waaraan de Goddelijke Zon
zich lessen en zich laven kon,
Gij zijt een wezen*

*van ongeschonden zuiverheid,
gezegend en gebenedijd
onder de vrouwen voor altijd.
Uw hele leven*

*is het klaar en puur verhaal
der reinheid in de schoonste taal
voor mij en voor ons allemaal
zeer lief te lezen.*

*Ik wil daarom, Maria rein,
een lelie in Uw handen zijn,
een witte roos in zonneshijn
naar U gebeven.*

ROND DE LEY

door fr. M. Henricio Rossieau

*Hier is de rust. Het ruisen van de bomen,
de hoge canadas. Het stromen van de beek
die 'k liefgekregen heb. Waar ik de weg kan dromen
waar 'k immer heb gedoold en 't altijd schoner leek.*

*Nu ligt de avond er. Weer zingen er de bomen
hun eenwenoude lied. Een koekoek roept zijn naam.
De altijd frisse Ley blijft even helder stromen,
en langs de weg groeit weer de wilde, witte braam.*

*Hier kan ik stil weer in mij zelven keren,
en denken aan die vogel en zijn vreemde wijs,
wat ze beduiden mag; de wilde schoonheid lezen;
want och, er is nog zoveel schoons op deze aardse reis.*

